

Rudolf Bultmann, *Briefwechsel mit Götz Harbsmeier und Ernst Wolf: 1933–1976.*

Tübingen : Mohr Siebeck 2017.

У недавно објављеној књизи – Rudolf Bultmann: *Briefwechsel mit Götz Harbsmeier und Ernst Wolf: 1933–1976.* Mohr Siebeck, Tübingen, 2017 – реч је о преписци Рудолфа Бултмана са практичним теологом Гецом Харбсмајером, својим бившим асистентом, као и историчарем црквене историје и потоњим систематичарем Ернстом Волфом. Ова двострука Бултманова преписка не дотиче се само својим садржајем једна са другом, већ се оне унакрсно референцијално пресецају, потретишући слику Евангелистичке Цркве Немачке након капитулације Трећег рајха. Тако су у богатим фасетама и на диференцирани начин изложене теме које имају богословско-историјски значај о развоју једне Цркве. Тим пре што су се унутар те Цркве догађали преломни теолошки процеси – данас би се рекло „теолошки дискурси“ – као што је била дебата о „демитологизацији“ (Entmythologisierung), или питање колективне или личне кривице, као и нови почетак Цркве и државе након 1945. г. Питање либералног протестантизма и политичке ангажованости унутар Евангелистичке Цркве су вазда била и остала раздирућа питања и сведочанства теолошке и личне одговорности.

При обнови Евангелистичке Цркве и теологије после Другог светског рата, следбеници Карла Барта и Рудолфа Бултмана, двојице корифеја евангелистичког богословља, тражили су поље свога деловања. У Бултмановој кореспонденцији се јасно оцртава, након борбе против националсоцијалиста, узајамна подозривост обеју страна. Ко жели да протестантизам у Немачкој након 1945. г. разуме, тај ће у овој преписци наићи да дубоки рудник новије историјске прошлости.

У центру стоји Рудолф Бултман (1884–1976), чија је расудна моћ у стварима политичког курса била визионарна. Један кореспондент је Гец Харбсмајер, Бултманов некадашњи асистент, који је од 1962. био номинован за професора у Гетингену, а други је гетингенски професор црквене историје Ернст Волф. Харбсмајер је себе схватао као посредника између школе Бултмана и Карла Барта. Конкурентност обеју школа и консеквенци је угаони камен ове књиге. Ернст Волф се у овом контексту није осећао као посредник, већ као репрезентативна инстанца за теологију Швајцарца Карла Барта. Он је одређивао уређивачку политику часописа *Evangelische Theologie*, учинивши га публицистичким органом „бартијанизма“,

зрачећи тематски и у сферама политике издавачких кућа, што илуструје програм издавачке куће „Christian Kaiser Verlag“. Интереси ове школе су се делимично поклапали, сазнајемо из ове преписке, са питањима која су била део школе „бултмановаца“. До 1945. г. обе богословске струје су биле у заједничкој опозицији против националсоцијалиста. Након слома Немачке, Волф је из Бона био принуђен да иде за Хале, а Бултману је дошустено да остане у Марбургу. Пред основним питањима аутономије и друштвеног диференцирања, којима су хришћани били у модерни изложени, показале су се дубоке пукотине између мишљења Барта и Бултмана. Бултман је настојао на своме програму „демитологизације“, чиме је била иницирана теолошка дебата столећа и радикални расцеп са новозаветним теологом Бартом, који је Бултмана осудио за „јерес“. На једном теолошком симпозиону је Барт једном референту који је заступао Бултманов програм „демитологизације“ у пленуму додао: „У том Бултмановом учењу ја не видим ништа друго до атеизам.“ Наравно, овај вердикт је наишао на осетљиве реакције међу „бултмановцима“. Бултман је од тада Барта апострофирао не само као „мајстора“, већ и „папу“ који резидира у Базелу. Харбсмајер Барта титулира као „Carolus Magnus“ (Карла Великог) и подсмева се „фирми имена Карл Барт“, која подсећа на предузећа која делују по „пропагандистичким директивама“.

„Дијалектичка теологија“ насупрот „либералне теологије“. У овој преписци ће бити још речи и о црквено-политичкој релевантности конфесионалних преслојевања у вези са Асмусеном, првим председавајућим ЕKD – Евангелистичке Цркве у Немачкој 1948. г. Тада су се водиле отворене расправе о четвртој деноминацији, поред Лутеранаца, Реформираних, Унираних (уједињених) о квази-четвртој која би требало да се једноставно зове „Евангелистичка“. О таквим текстонским померањима и деабатама је реч у овој занимљивој преписци.

И мимо свих разлика, овде треба истаћи да је Бултманова „историјско-критичка метода“ била у најдубљем смислу органски везана за „религијско-историјску школу“. Као систематичар, Бултман се залагао за легитимност нововековних начела индивидуалности, слободе и аутономије, као и за „хуманизам“ у духовној клими послератног времена и врења, како против тенденција са левичарског, тако и десничарског идеолошког спектра. Ко се буде бавио меандрирајућим путем Евангелистичке Цркве у Немачкој након 1945. г., ова преписка нуди небројене директне и индиректне изворе иза кулиса званичних прогласа и позиција.

Уједно, ова књига нам фокусирано осветљава лица двојице значајних контрархената и најважнијих представника протестантске теологије у 20. веку.

Зоран Андрић